

BOHEMA ESPERANTO-INSTRUANTO

UČITEL ESPERANTA

Naučné listy jazyka ESPERANTO pro samouky i kursy.

KURS ◊ ROZMLUVY ◊ ČÍTANKA.

Rediguje a vydává H. K. BOUŠKA, Smíchov 730, na Celné 4.
 Předplatné K 1·20.— Pro předplatitele revue ČESKÝ ESPERANTISTA zdarma.
 Přími předplatitelé mají nárok na opravení písemných úloh.

PŘEHLED OBSAHU: Lidový kurs esperanta pro začátečníky i pokročilé. — Kurs konverzační a rozmluvy česko-esperantské. — Odborné kursy esp. — Frazeologický slovníček esper.-český. — Česko-esperantská korespondence. — Výklady. mluvní, mluvnické, slohové a slovníkové. — Soustavný slovník česko-esperantský. — Krátké a lehké poučné i zábavné články esperantské a esperantsko-české: povídky, pohádky, bajky, básně, přísloví, aforismy atd. — Anekdoty, hádanky a hříčky v esperantu. — Úlohy, cvičení a konkursy o ceny. — Různá naučení a sdělení.

PÍSEMNÝ KURS ESPERANTA.

Každý přihlášený účastník obdrží ve lhůtách týdenních, čtrnáctidenních nebo měsíčních (dle přání projeveného v přihlášce) naučné listy „Učitel esperanta“ (10—15 sešitů o 4 stranách) k domácímu prostudování.

V ujednané lhůtě po obdržení sešitu a po prostudování lekce zašle účastník písemné vypracování úloh onoho sešitu pořadateltvu (příloživ poštovné na odpověď — 10 hal. ve známce), načež nejpozději do týdne obdrží opravené úlohy s potřebnými písemnými vysvětlivkami (na opravy nechá vždy dostatečný prázdný okraj).

Kurs stojí pouze K 1·20, které dlužno bezpodmínečně zaslati p ř e d e m (s přihláškou). Kdo nechce přikládati porto na odpověď ke každé lekci zvláště, může poštovné (K 1·20) zaslati zároveň s poplatkem za kurs předem (K 2·20 místo 2·40).

Přihlášky, úlohy a podobné adresujte :

H. K. BOUŠKA,

redaktor revue „Český esperantista“

Smíchov 730, na Celné 4.

LIDOVÝ KURS ESPERANTA

PRO ZAČÁTEČNÍKY.

Kdo chceš s užitkem a úspěchem sledovati tyto lekce, čti pomalu, pozorně a hlasitě odstavec za odstavcem a nepřistupuj k odstavci dalšímu, dokud jsi si dokonale a úplně nevštípil v paměť každý odstavec předchozí! Kdo nemáš opravdové chuti a pevné vůle takto postupovati, raději nezačínej — bylo by to mrhání časem i námahou: zběžné čtení lekcí je bezúčelné. Kdo však si úplně a pevně osvojí odstavec za odstavcem, uvidí na konci, že se jazyku opravdu naučil.

Hkb.

Lekce I.

1. Čtete v esperantu vše přesně tak, jak jest psáno!
2. Dávejte přízvuk vždy a přesně na předposlední slabiku slova! Dbejte velice bedlivě správného přízvuku a přízvukné slabiky (předposlední) neprodlužujte!
3. Čtete *d*, *n*, *t* vždy, tedy i před *i*, jako *d*, *n*, *t*, ne jako *đ*, *ň*, *t!* Vyslovte hlasitě s náležitým přízvukem: *diablo* (ďábel; vyslovte bez „ď“ a bez „j“ tedy: *di-a-blo*, ne: *đijablo*, přízvuk na „a“!), *nikotino* (nikotin, ne: *ňikotino*, ale: *nikotino*!), *tigro* (tygr)!
4. Čtete *ai* = a-i dvojslabičně, *ei* = e-i dvojslabičně, *aj* = aj jednoslabičně, *ej* = ej jednoslabičně, *au* = a-u dvojslabičně, *eu* = e-u dvojslabičně, *aŭ* = au jednoslabičně, *eŭ* = eu jednoslabičně (jako dvojhlásku)! Vyslovte hlasitě (pozor na přízvuk!): *aŭtomobilo* (automobil), *Europo* (Evropa), *laŭdi* (chváliti), *leŭtenanto* (poručík)!
5. Čtete *ĉ* = č, *ŝ* = š, *ĵ* = ž, *ĝ* = dž, *ĥ* = ch, *ŭ* = u v našem „ou“ (polohláskové)! Vyslovte hlasitě a se správným přízvukem: *ĉerpi* (nabíratí), *ŝtato* (stát), *ĵurnalo* (denník), *ĝendarmo* (četník), *ĥolero* (cholera), *inĝeniero* (inženýr), *aĝio* (ažio)!
6. Pamatujte esperantskou abecedu: *a* (a), *b* (bo), *c* (co), *ĉ* (ĉo = čo), *d* (do), *e* (e), *f* (fo), *g* (go), *ĝ* (ĝo = džo), *h* (ho), *ĥ* (ĥo = cho), *i* (i), *j* (jo), *ĵ* (ĵo = žo), *k* (ko), *l* (lo), *m* (mo), *n* (no), *o* (o), *p* (po), *r* (ro), *s* (so), *ŝ* (ŝo = šo), *t* (to), *u* (u), *ŭ* (ŭo = uo), *v* (vo), *z* (zo)! Vyslovujte vždy každou hlásku přesně tak, jak zní v abecedě! Dbejte toho zejména u hlásek: *i*, *s*, *v*, *z*!

7. Pamatujte: *vidi* = viděti,
sidi = seděti,
stari = státi!

Všimněte si, že uvedená slova jsou slova, která značí činnost, konání (slovesa), že jsou ve tvaru, který nevyjadřuje, kdo — osobu — a kdy — čas — co koná (způsob neurčitý) a že končí se v esperantu vesměs na *-i* (v češtině na *-ti*). Pamatujte si proto: v esperantu *všecka slovesa v neurčitém způsobě končí se na -i: esti* = býti, *ami* = milovati, *ludi* = hráti!

8. Pamatujte: *mi* = já (první osoba čísla jednotného),
mi estas = jsem,
mi amas = miluji,
mi ludas = hraji!

Pozorujte, že slova končící na *-as* značí děj, který se nyní právě děje (čas přítomný oznamovacího způsobu) a že osoba (zde první osoba čísla jednotného: „já“) vyznačena je zájmenem (zde: *mi*). Pamatujte proto: v esperantu *přítomný čas oznamovacího způsobu sloves končí se vždy na -as*: osoba a číslo vyjádřeno je zájmenem (které v češtině se pravidlem vypouští, v esperantu však ne!): *mi povas* = mohu, *mi devas* = musím, *mi volas* = chci!

Podobně: *mi vidas*, *mi sidas*, *mi staras*.

9. Pamatujte: *vi (ci)* = vy, ty (druhá osoba),
vi povas = můžeš, můžete,
vi devas = musíš, musíte,
vi volas = chceš, chcete!

Všimněte si, že v příkladech uvedených jest koncovkou *-as* vyznačeno, že se nyní děje to, co je slovesem vyjádřeno (přítomný čas oznamovacího způsobu) a slůvkem (zájmenem) *vi* je vyznačeno, že ten čin dělá osoba druhá („ty“ neb „vy“). V esperantu *pravidlem se vyká* (i tam kde v češtině tykáme), proto *vi* značí „ty“ i „vy“; kde je nutno vyjimečně rozlišovati číslo druhé osoby („ty“ a „vy“), užívá se *ci* = ty, *vi* = vy: *vi dormas* = spíš, spíte, *vi trinkas* = piješ, pijete, *vi manĝas* (vyslovte: mandžas) = jíš, jíte.

Podobně: *vi vidas*, *vi sidas*, *vi staras*, *vi estas*, *vi amas*, *vi ludas*.

10. Pamatujte: *li, ŝi, ĝi* = on, ona, ono (třetí osoba čísla jedn.),
li dormas = spí (on),
ŝi trinkas = pije (ona),
ĝi manĝas = jí (ono)!

Z těchto příkladů vidno, že v třetí osobě čísla jednotného jsou tři osobní zájmena, jichž užívá se dle toho, jaká jména zastupují: zastupu-

je-li zájmeno třetí osoby jméno osoby mužské, užívá se *li = on, ono*, zastupuje-li jméno osoby ženské, užívá se: *ši* (vyslovte: *ši*) = *ona, ono*, pro osoby bez určitého pohlaví — člověk, dítě, anděl, atd. — a pro zvířata a věci užívá se zájmena *ĝi* (vyslovte: *dži!*) = *on, ona, ono*: *li promesas = slibuje (on), ši permesas = dovoluje (ona), ĝi rifuzas = odmítá (ono)*.

Podobně: *li vidas, ši sidas, ĝi staras, li estas, ši amas, ĝi ludas, li povas, ši devas, ĝi volas*.

11. Pamatujte: *ni = my* (první osoba čísla množného),
ni promesas = slibujeme,
ni permesas = dovolujeme,
ni rifuzas = odmítáme!

Jak vidíte, prvou osobu množného čísla označuje osobní zájmeno *ni* (čti s „n“, ne s „ň“) = *my*: *ni ordonas = poroučíme (ordoni = poroučeti)*, *ni konsentas = souhlasíme (konsenti = souhlasiti)*, *ni pardonas = odpouštíme (pardonni = odpustiti)*.

Podobně: *ni vidas, ni sidas, ni staras, ni estas, ni amas, ni ludas, ni povas, ni devas, ni volas, ni dormas, ni trinkas, ni manĝas*.

12. Pamatujte: *ili = oni, ony, ona* (třetí osoba čísla množného),
ili ordonas = poroučejí,
ili konsentas = souhlasí,
ili pardonas = odpouštějí!

V třetí osobě čísla množného je jediné zájmeno *ili = oni, ony, ona*: *ili iras = jdou (iri = jíti)*, *ili venas = přicházejí (veni = přijítí)*, *ili marŝas = krácejí (marŝi = kráčetí)*.

Podobně: *ili vidas, ili sidas, ili staras, ili estas, ili amas, ili ludas, ili povas, ili devas, ili volas, ili dormas, ili trinkas, ili manĝas, ili promesas, ili permesas, ili rifuzas*.

13. Pamatujte: *mi volas paroli = chci mluvíti,*
vi volas trompi = chceš (chcete) klamatí,
li (ši, ĝi) volas kanti = chce zpívatí,
ni volas veturi = chceme jetí,
vi volas ripozí = chcete (chceš) odpočívatí,
ili volas silenti = chtějí mlčetí,
ili amas promeni = rádi se procházejí (mlují procházetí se)!

Pozorujte, jak jednoduché je časování slovesa: ve všech osobách obou čísel je stále táž koncovka, jež označuje způsob a čas (zde oznamovací způsob v čase přítomném na *-as*), a osoba označuje se prostě zájmenem osobním, kterého nesmíme vynechatí (v češtině naopak je máme

vynechati): mi estas = jsem, vi estas = jsi, jste, li (ŝi, ĝi) estas = jest, ni estas = jsme, ili estas = jsou.

14. Opakujte souhrně: Která jsou zájmena osobní v čísle jednotném (t. j. jak se řekne esperantsky: já, ty, on, ona, ono) i v množném (t. j. jak je v esperantu: my, vy, oni, ony, ona)? Jakou koncovku má v esperantu neurčitý způsob sloves? Jak se končí přítomný čas oznamovacího způsobu slovesa? Čím je vyznačen způsob a čas slovesa? Čím je vyjádřena osoba a číslo?

15. Přeložte: Mi parolas. Vi trompas. Li kantas. Ŝi veturas. Ĝi ripozas. Ni silentas. Ili promenas. — Mi ludas, ŝi kantas. Vi povas, li devas. Li staras, ŝi sidas. Mi trinkas, ĝi manĝas. Ni parolas, ili silentas. Vi ripozas, ni promenas. Ili veturas, ni staras. — Mi volas manĝi. Vi povas trinki. Li devas ripozati. Ŝi iras dormi. Ĝi rifuzas silenti. Ni permesas kanti. Vi amas paroli. Ili promesas veni. — Dovolují hráti. Slibujeme mlčeti. Já chci jiti, ona chce jeti. Ty musíš mlčeti, my můžeme mluvití. On rád hraje, my rádi zpíváme. My chceme si odpočinouti, vy můžete na procházku (procházeti se). — Vidím pršeti (pluvi). Rádi fotografujeme (fotografi). Můžeš kouřiti (fumi). Musíte pracovati (labori). Chce (on) studovati (studi). Slibují (oni) poslouchati (obei). Odpirá (ona) učiti se (lerni). Dovolují (ony) naslouchati (aŭskulti). Poroučí (ono) střileti (pafi). Souhlasí (oni) učiti (instrui).

16. Napište překlad vět zde nepřeložených (v odst. 8.—15.), přiložte 10 hal. známku na odpověď a zašlete nám nejdéle do týdne (adr.: H. K. Bouška, Smíchov 730, Na Celné 4). Vrátime vám opravený překlad s vysvětlívkami s příštím číslem. To však jenom tenkrát, jestliže jste naše naučné listy si předplatil (ne tedy, dostal-li jste je zdarma)!

V kavárně.

Rozhovor.

(Číšník) Poklona, pánové a dámy!
 (Příchozí) Dobrý den!
 (Otec) Kam si sedneme?
 (Matka) Sedněme si k tomu stolu u okna, abychem viděli ven.
 (Dcera) Ano, já také ráda hledím z okna na ulici.
 (Otec) Tož dobře! Odložme v šatně!
 (Číšník) Co račte piti, velectění?
 (Matka) Dejte mi šálek bílé kávy.
 (Dcera) Já chci čokoládu.

En kafejo.

Dialogo.

(Kelnero) Komplimenton, gesinjoroj!
 (Enirantoj) Bonan tagon!
 (Patro) Kien ni sidigos nin?
 (Patrino) Ni sidigu nin al tiu tablo apud la fenestro por vidi eksteren.
 (Filino) Jes, mi ankaŭ amas rigardĉi el la fenestro sur la straton.
 (Patro) Do bone! Ni demetu la supervestojn en la vestejo.
 (Kelnero) Kion vi deziras, estimataj, por trinki?
 (Patrino) Donu al mi tason da blanka kafo.
 (Filino) Mi volas ĉokoladon.

- (Čiŝnik) A ĉim mohu poslouŝiti pánům ? (Kelnero) Kaj per kio mi povas servi al la sinjoroj ?
- (Otec) Přineste mi černou kávu, ale bez cukru. (Patro) Alportu al mi nigran kafon, sed sen sukero.
- (Syn) Já raději čaj. (Filo) Mi preferas teon.
- (Čiŝnik) S koňakem či citronem ? (Kelnero) Kun konjako aŭ citrono ?
- (Syn) Ne, se smetanou ! Ale ať je horký ! (Filo) Ne, kun kremo ! Sed ĝi estu varmega !
- (Čiŝnik) Tu jsou nápoje, koláče, housky a cukrovinky. (Kelnero) Jen la trinkaĵoj, kukoj, bulkoj kaj sukeraĵoj.
- (Otec) Přineste něco ke čtení (nějaké četivě) ! (Patro) Alportu iun legaĵon !
- (Čiŝnik) Jaké časopisy račte ? (Kelnero) Kiajn gazetojn vi deziras ?
- (Otec) Politické denníky. (Patro) Politikaĵn ĵurnalojn.
- (Syn) Které denníky čteš raději, otče ? (Filo) Kiujn ĵurnalojn vi legas prefere, patro ?
- (Otec) „Pokrok“ a „Lid“, jako ty. (Patro) „Progreson“ kaj „Popolon“, kiel vi.
- (Čiŝnik) Tu jsou denníky, „Pokrok“, „Lid“, „Národní listy“, „Malý denník“, „Obrazkový zpravodaj“ a „Úřední věstník“. (Kelnero) Jen estas ĵurnaloj „Progreso“, „Popolo“, „Nacia gazeto“, „Malgranda ĵurnalo“, „Ilustrita kuriero“ kaj „Oficiala bulteno“.
- (Matka) Máte ilustrované revue ? (Patrino) Ĉu vi havas ilustritajn revuojn ?
- (Čiŝnik) Račte prominouti, jsou právě v rukou (čteny), za okamžik budou volny (k dispozici). (Kelnero) Bonvolu pardoni, ili estas ĵus legataj, post momento ili estos disponeblaj.
- (Dcera) Máte-li také cizojazyčné časopisy ? (Filino) Ĉu vi havas ankaŭ fremdlingvajn gazetojn ?
- (Čiŝnik) Ovšem ! Račte anglické, francouzské, německé, ruské či esperantské ? (Kelnero) Kompreneble ! Ĉu vi deziras anglajn, francajn, germanajn, rusajn aŭ esperantajn ?
- (Dcera) Dejte mi francouzské a esperantské. (Filino) Donu al mi francajn kaj esperantajn gazetojn.
- (Čiŝnik) Tu je „Figaro“, „Journal“, „La Revue“, „La Vie parisienne“, „Esperanto“ a „Český esperantista“. — Pán nebude čisti ? (Kelnero) Jen „Figaro“, „Journal“, „La Revue“, „La Vie parisienne“, „Esperanto“ kaj „Bohema esperantisto“. — La sinjoro ne legos ?
- (Syn) No, dík ! Zahraju si kulečnicki. Ale dříve mi dejte sklenku minerální vody ! (Filo) Ne, dankon ! Mi ludos bilardon. Sed pli frue donu al mi glaseton da minerala akvo !
- (Dcera) A mně limonádu ! (Filino) Kaj al mi limonadon !
- (Matka) Já bych chtěla ještě zmrzlinu. (Patrino) Mi volus, ankoraŭ glaciaĵon.
- (Čiŝnik) Hned, prosím ! (Kelnero) Tuj, mi petas.
- (Dcera) Hle, kdo přichází ! Pan inženýr Dlouhý ! (Filino) Jen, kiu eniras ! Sinjoro inĝeniero Dlouhý.
- (Syn) Na zdar, příteli, sedni si k našemu stolu, je-li líbo ! (Filo) Bonvenon, amiko, sidigu al nia tablo, se plačas al vi !
- (Přítel) Má poklona, velectění. Dovolíte-li, rozmnožím vaši váženou společnost. (Amiko) Mian komplimenton, tre estimataj. Se vi permesos, mi pligrandigos vian ŝatatan societon.
- (Otec) Bude nám potěšením. (Patro) Estos plezuro por ni !
- (Přítel) Čiŝniku, přineste mi horký punč ! (Amiko) Kelnero, alportu al mi varmegan punĉon.
- (Syn) Pij rychle, pak si zahrajem kulečnicki. (Filo) Rapidu trinki, poste ni ludos bilardon !
- (Přítel) Je-li ti líbo. (Amiko) Se plačas al vi.
- (Otec) A my půjdeme. Čiŝniku, zaplatím ! (Patro) Kaj ni foriros. Kelnero, mi pagos.

Peko.

El *Cäsar Flaischlen* tradukis *Charlotte Pulvers*.

¹. Ni amis nin reciproke, kaj ni ambaŭ tion sciis; kaj silente kaj solece estis apud la marbordo . . . en la malproksimo estis maljuna fiŝkaptisto, flikanta retojn. ². Kaj ni rigardis la hirundojn, kiuj alte ĉirkaŭflugadis siajn nestojn; kaj ni sidis sur la kamplimo kaj rigardis en la krepuskon, kaj neniu trovis plu ion rakontindan. ³. Kaj pli kaj pli strangaj fariĝis viaj okuloj kaj pli kaj pli malpacience la vento ŝiretis vian malhelan haron, kaj pli kaj pli sopiranta fariĝis nia silentado. ⁴. Kaj ni amis nin reciproke, kaj ni ĉion sciis, ankaŭ, ke estis la lasta tago por monatoj kaj eble por ĉiam — kaj ke ni de neniu ion forprenus . . . ⁵. Kaj ni nin — ne kisis! ⁶. Ĉu tio ne estis peko? ⁷. Ĉu tio ne estis malsaĝa? „*La Instruanto*.“

¹ solece = osamĉle; fiŝkaptisto = rybář; fiki retojn = záplatovati síť. — ² ĉirkaŭflugi ion = obletovati něco, létati kolem něčeho; kamplimo = mez. — ³ fariĝi = stávatí se; ŝireti = dráti; tahati; forpreni de iu ion = někomu něco vzíti.

Malnova kutimo.

El *Gamma* (Gustav Jaroš) tradukis *H. K. Bouška*.

¹. En hungaria Slovakujo oni havas malnovan kutimon, ke en la kristnaska antaŭtago antaŭ la vespermanĝo la mastrino ŝmiras al la infanoj la frunton per mielo, por ke la homoj amu ilin tiel, kiel la abeloj mielon.

². Ĉu ne estas en tio bela ideo? ³. Ĉu tiu ĉi kutimo ne meritis esti disvastigita ankaŭ inter ni? ⁴. Kompreneble mielo sola ne helpas; sed, kio belea estas kaŝita en tiu ĉi kutimo, tio estas: la deziro, ke homoj amu iliajn infanojn. ⁵. Tiu ĉi tendenco estas nobla kaj surprizanta.

⁶. Sed sub ĝi estas kaŝita ankoraŭ pli profunda ideo: ke homoj amu homojn. ⁷. Kaj ne sole kelkajn, sed ĉiujn.

⁸. Kie en la mondo, sur kiuj oraj herbejoj, estas abeloj, kiuj produktas tian mielon? „*Danubo*“

¹ kristnaska antaŭtago = štědrý den. — ⁴ kompreneble = ovšem.

Rimarkindaĵoj de la kalendaro.

¹. Ekzistas kelkaj rimarkindaĵoj de nia kalendaro, kiuj verŝajne ne estas komune konataj. ². Neniu jarcento povas komenciĝi mer-

kredon, vendredon aŭ dimanĉon. ³ La sama kalendaro estas uzebla ĉiun dudekan jaron. ⁴ La monato oktobro ĉiam komenciĝas la saman semajntagon kiel la januaro, la aprilo kiel la julio, la septembro kiel la decembro. ⁵ La monatoj februaro, marto kaj novembro komenciĝas la saman semajntagon. ⁶ La unua tago de la monatoj majo, junio kaj aŭgusto estas ĉiam diferenca unu de la alia kaj de la unuaj tagoj de ĉiuj aliaj monatoj. ⁷ La unua kaj la lasta tago de la jaro estas la sama semajntago. ⁸ Sed ĉiuj ĉi tiuj reguloj ne estas aplikeblaj por superjaro, se oni komparas tagojn antaŭ kaj post la dudek naŭa februaro. „Germana esperantisto.“

Remarkindaĵo = pozoruhodnost. — ¹ verŝajne = pravděpodobně, asi; komune konata = obecně známý. — ² jarcento = století; komenciĝi = počínati se. — ³ la kalendaro estas uzebla = kalendáře lze užíti. — ⁴ semajntago = týdenní den. — ⁵ diferenca de io = odlišný od něčeho. — ⁶ la regulo estas aplikebla por io = pravidla lze použiti pro něco. — ⁷ ⁸ superjaro = přestupný rok.

Nepardonebla.

Anekdoto.

¹ De iu viro forkuris lia facilanima edzino, sed post longa vagado ŝi revenas. ² Ŝi: „Kara edzo, ĉu vi pardonas al mi, ke mi forlasis vin?“ ³ Li: „Jestion mi pardonas, sed, ke vi revenis, tion mi ne povas pardoni. Adiaŭ!“ „La plej bonaj spritaĵoj.“

¹ Pardonebla = odpustitelný; spritaĵo = vtip. — ² forkuzi de iu = utéci od někoho; facilanima = lehkomyšlný; vagado = potulování; reveni = vrátiti se. — ³ forlasi iun = opustiti někoho.

Kiujn aĝojn ni havas?

Enigmo.

¹ Mi estas duoble tiom aĝa, kiom mia frato estis, kiam mi estis tiom aĝa, kiom li estas nun. ² Kiam li estos tiom aĝa, kiom mi estas nun, tiam ni estos kune naŭdekjaraj. ³ Kiujn aĝojn ni havas?

Kiun aĝon vi havas = jak jste stár (jaký věk máte)? — ¹ duoble = dvakrát; kune = společně. — Solvo (rozřešení): Mi estas trideksesjara, la frato estas dekokjara.

Informace o esperantu zdarma uĉeluje redakce revue „Ĉes. esperantista“ na Smíchově 730. Nutno přiložit známku na odpověď.

Reĉniky o esperantu, učitelele esp. a pod. doporučí „Ĉes. esperantista“ na Smíchově 730.

Uĉebnice, slovníky, letáky, knihy, odznaky, nálepky atd. za obnos předem zaslaný obratem vam zašle vydavatelstvo revue „Ĉeský esperantista“ na Smíchově 730.

Nákladem dra Stan Kamaryta. — Tiskem fy. F. Simon a spol. ve Dvoře Králové n. L.

UČITEL ESPERANTA

LIDOVÝ KURS ESPERANTA PRO ZAČÁTEČNÍKY.

Lekce II.

17. Pamatujte: *mi parolas* = mluvím,
mi parolis = mluvil jsem,
mi parolos = budu mluvit!

Všimněte si, že v předchozích příkladech sloveso označuje v prvním případě, že děj — mluvení — děje se nyní (čas přítomný), v druhém případě, že už dříve se stal (čas minulý), a ve třetím, že teprve se stane (čas budoucí)! A pozorujte, že v každém případě, v každém čase oznamovacího způsobu, má sloveso jinou koncovku:

- v čase přítomném vždy *-as*: *ni iras* = jdeme,
v čase minulém vždy *-is*: *ni venis* = přišli jsme,
v čase budoucím vždy *-os*: *ni maršos* = budeme kráčet.

Tedy: *krii* (vyslovte dvě „i“ bez „j“, tedy: *kri-i*, ne: *kriji*!) = křičeti, *mi krias* (vyslovte: *kri-as*, ne: *kryjas*!) = křičím, *mi kriis* = křičel jsem, *mi krios* = budu křičeti; *vi aŭ das* = slyšíš, *vi aŭ dis* = slyšel jsi, *vi aŭ dos* = budete slyšeti; *li kuris* = běžel (on), *ŝi ploros* = bude plakatí (ona), *ni venkis* = zvítězili jsme, *ili restos* = zůstanou.

Podobně: *mi estis*, *vi estis*, *li estis*, *ŝi estis*, *ĝi estis*, *ni estis*, *vi estis*, *ili estis*; *mi estos*, *vi estos*, *li (ŝi, ĝi) estos*, *ni estos*, *ili estos*; *mi fumis*, *ni laboris*, *vi aŭskultis*, *li lernis*, *ili instruis*; *mi fotografos*, *vi obeos*, *li pafos*, *ni venkos*, *ili kuros*.

18. Pamatujte: *ni parolas* = mluvíme,
ni parolis = mluvíli jsme,
ni parolos = budeme mluvití,
ni parolus = mluvíli bychom,
ni parolu = mluvíme!

Z hořeniho vidíme, že ten způsob slovesa, který oznamuje, že se něco děje, dělo nebo bude dít (způsob oznamovací) končí vždy na *-as*, *-is*, *-os* (dle toho spadá-li děj do minulosti, přítomnosti či budoucnosti), ten způsob, jenž naznačuje, že by se něco dělo (způsob spojovací, pod-

miňovací, v češtině složený se slovy: bych, bys, by, bychom, byste, by) končí se vždy na *-us*, a způsob, který rozkazuje, co se děti má (způsob rozkazovací) končí se vždy na *-u*; ku příkladu první osoba množného čísla slovesa *diri* (vyslovte s „d“: *diri*, ne *điri*) = říci

ve způsobu oznamovacím končí se na *-as*: *ni diras* = říkáme,
-is : *ni diris* = řekli jsme,
-os : *ni diros* = řekneme,

ve způsobu spojovacím končí se na *-us*: *ni dirus* = řekli bychom.
 ve způsobu rozkazovacím na *-u* : *ni diru* = řekněme!

K tomu dlužno připomenouti, že ve tvaru na *-u* (ve způsobu rozkazovacím) vynecháme slůvka (osobní zájmena) *ci* a *vi*, takže ku příkladu *atendu* = *ci atendu* = *vi atendu* = čekej, čekejte, *atentu* = (dej, dejte) pozor. Dle toho: *forgesi* = zapomenouti, *mi forgesu* = zapomněl bych, *ni forgesu* = zapomeňme; *li mortus* = umřel by (on); *ili mortu* = ať umrou; *ni hontus* = styděli bychom se, *ši hontu* = ať se stydí (ona).

Podobně: *mi estus*, *vi estus*, *li estus*, *ši estus*, *ĝi estus*, *ni estus*, *vi estus*, *ili estus*; *mi estu* (ať jsem), (*vi*) *estu*, *li* (*ši*, *ĝi*) *estu*, *ni estu*, (*vi*) *estu*, *ili estu*; *mi parolus*, *vi irus*, *li venus*, *ši maršus*, *ĝi krius*, *ni aŭdus*, *ili plorus*; *kuru*, *li venku*, *ni restu*, *ili diru*.

19. Pamatuĝte: *ni volas helpi* = chceme pomoci,
ni volis skribi = chtěli jsme psátí.
ni volos respondi = budeme chtítí odpověděti,
ni volus cedi = chtěli bychom ustoupiti,
ni volu venki = chtějme zvítěziti!

Pozorujěte, že pěti koncovkami (*-as*, *-is*, *-os*, *-us*, *-u*) a zájmeny osobními (*mi*, *ci*, *li*, *ši*, *ĝi*, *ni*, *vi*, *ili*) lze vyjádřiti veškeré jednoduché tvary slovesné v rodě činněm. Pamatuĝte si proto dokonale význam těchto zájmen a koncovek slovesných!

20. Opakuĝte souhrnně: Jak se končí 1. neurčitý způsob sloves? 2. oznamovací způsob sloves? 3. spojovací způsob sloves? 4. rozkazovací způsob sloves? Která je koncovka 1. času přítomného? 2. času minulého? 3. času budoucího?

21. Přeloĝte: *Mi aŭdis kanti*. *Li ordonis paŝi*. *Ši kuris helpi*. *Ni helpos labori*. *Vi forgesos skribi*. *Ili permesos paroli*. *Mi hontus mensogi* (lhátí). *Vi povus fini* (skončítí). *Li volus flugi* (létati). *Iru promeni!* *Venu ludi!* *Ni trinku!* *Ili pereu* (*perei* = zahynoutí). *Chěl bych spátí*. *Mohli bychom zapomenouti*. *Sľbili by mlěeti*. *Ĉekej, přijdu!* (*Dejte*) *pozor, budeme střěleti!* *Uĉ se mluviti!*

22. Viz odstavec 16.

Pri la sonoriletoj de Loreta.

El *Jan Neruda* tradukis *H. K. Bouška*.

¹. Jam kelkaj centoj aŭ kiom da jaroj pasis de la tempo, kiam en „Nový Svět“ vivis malriĉa vidvino. ². Neniel helpis al ŝi, ke ŝi estis laborema kaj ŝparema, ĉar ŝi havis tro multe da infanoj. ³. Ĉiu scias ke la sonorilejoj de Loreta havas multe da sonoriletoj; la vidvino havis la saman nombron da infanoj kaj tial ŝi nomadis siajn malgrandulojn „sonoriletoj de Loreta“. ⁴. Sed tiam la sonoriletoj de Loreta ankoraŭ ne ludis kantojn, ili sole sonoris por montri la horojn; la grandaj el ili batis la tutajn horojn, la malgrandaj ĉiun kvaronon. ⁵. La vidvino diradis, ke estas same ĉe ŝiaj sonoriletoj hejme; la pli grandaj jam ĝisatendas ĉion, sed la malpli grandaj ĉiunomente ion deziras. ⁶. La sola trezoro de la malriĉa vidvino estis laĉo da arĝentaj moneretoj, kies nombro estis la sama kiel da infanoj. ⁷. Ŝi estis ricevinta ilin de riĉa baptopatrino kaj ŝi estis konservanta ilin por la infanoj je la memoro.

⁸. En Praha ekvastiĝis infekta malsano. ⁹. Ŝi furiozis pleje inter la malriĉa popolo kaj tiu ĉi en sia malespero asertis, ke la riĉuloj kaŭzis ĝin per veneno por pereigi la malriĉulojn.

¹⁰. Fine la epidemio tuŝis ankaŭ la familion de la vidvino. ¹¹. La plej maljuna knabo malsaniĝis. ¹². La patrino estis senespera, ĉar ŝi amis egale ĉiujn infanojn kaj neniel ŝi pensis pri tio, ke per la perdo de infano malgrandiĝos por ŝi la zorgoj kaj klopodoj. ¹³. Ŝi ne povis pagi al kuracisto kaj ŝi ankaŭ sciis, ke ili ĉiuj estas tro okupataj ol por povi veni al ŝi. ¹⁴. Ankoraŭ ne pasis du horoj kaj la infano estis forvojaĝonta en la alian mondon. ¹⁵. La malfeliĉa patrino vidis, ke ŝi estas jam nesavebla, ŝi elprenis la laĉon da arĝentaj moneretoj, demetis la plej grandan kaj portis ĝin en la kapelon Loreta. ¹⁶. Baldaŭ post tio eksonis la plej granda el la sonoriletoj de Loreta, la infano mortis, — tio estis ĝia mortsonorado.

¹⁷. Tiame dum la tuta tago traveturadis Praha'n funebraj veturiloj, en kiujn oni kolektadis ĉiujn mortintojn kaj pleniginte la veturilojn oni fortrenis ilin en tombejon por enĵeti ilin en komunan fosajon. ¹⁸. La morgaŭan tagon post la morto de la infano, la malriĉa vidvino sekvis unu el tiuj funebraj veturiloj por almenaŭ scii, kie la infano kuŝos.

¹⁹. Sed reveninte hejmen ŝi trovis sian duan infanon, ĉarman blondan knabinon, kiel rozo ruĝigitan de la malsano. ²⁰. Apenaŭ pasis du horoj, la patrino portis la duan moneron en la kapelon Loreta.

²¹. Kaj same estis ĉiutage, unu monero post la alia estis deprenita kaj en Loreta sonis ĉiam pli kaj pli malgranda sonorileto.

²². La patrino estis jam preskaŭ sensenta de la malespero; ŝi marŝis surde post la funebra veturilo kaj silente ŝi estis revenanta el la tombejo por servi al alia mortanto. ²³. El ŝia silentego vekis ŝin nur la morto de la lasta kaj la plej juna infano, neŝcianta ankoraŭ paroli. ²⁴. Kiam eksonis la lasta sonorileto de Loreta, la patrino pensis, ke ŝia koro elsaltos el ŝia brusto.

²⁵. Ŝi akompanis ankaŭ sian lastan infanon kaj reveninte ŝi sentis, ke la malsano ekkaptis ankaŭ ŝin. ²⁶. Ŝi kuŝigis sin sur la liton, sur kiu mortis ŝia tuta riĉaĵo.

²⁷. La malfeliĉa vidvino kuŝis tie sen helpo kaj neniu estis, kiu donus al ŝi glaŝon da akvo. ²⁸. Ŝia sola konsolo estis la penso, ke ŝi almenaŭ ne postvivos longe siajn infanojn.

²⁹. Netolerebla ardo brulumadis ŝian tutan korpon; fine ŝi sentis, kiel stranga sveno vastiĝas tra ĉiuj membroj kaj kiel unu post la alia formortas.

³⁰. „Ho, miaj karaj infanoj“, ŝi ekĝemis, „mi faris al vi la servon, sed al mi neniu ĝin faros, mi mendis por vi la mortsonoradon, sed kiu ĝin donus al mi!“

³¹. Apenaŭ ŝi finis la parolon, ĉiuj sonoriletoj de Loreta eksonis kaj iliaj sonoj ĉiam pli kaj pli potence kunigadis en tiel belajn kaj kortuŝantaĵajn kantojn, kvazaŭ anĝeloj mem kantas.

³². „La animoj de miaj infanoj“, ekmurmuris la mortanta vidvino kaj ellasis la animon . . .

³³. De tiu tempo la sonoriletoj de Loreta kantas.

„Lingvo internacia.“

¹. La sonoriletoj de Loreta = loretánské zvonky. — ². laborema kaj ŝparema = pracovitý a hospodářský. — ³. la sonoriletoj sole sonoris por montri la horojn = zvonky jenom odbíjely hodiny. — ⁴. ĝisatendi ion = dočkatí se něčeho. — ⁵. ĉiumomente = každou chvíli. — ⁶. laĉo da moneretoj = šňůra penízků. — ⁷. ŝi estis ricevinta ilin = byla je obdržela; baptopatro = kmotr.

⁸. aserti = tvrditi, jistiti; la riĉuloj kaŭzis la malsanon por pereigi la malriĉulojn = boháči způsobili nemoc, aby zahubili chudáky.

⁹. malgrandiĝos zorgoj kaj klopodoj = ubude starosti a námáhy. — ¹⁰. la infano estis forvojaĝonta = dítě chystalo se na cestu. — ¹¹. mortsonorado = umíráček.

¹². traveturi ion = veturi tra io = projížďetí něco, něčím; komuna fosaĵo = šakto = šachta.

¹³. ĉiutage = každodenně, denně; ŝi estis jam preskaŭ sensenta de la malespero = byla zoufalostí již až otupělá; ŝi revenis por servi = vrátila se, aby posloužila. — ¹⁴. nur = teprve; infano neŝcianta ankoraŭ paroli = nemluvně.

¹⁵. postvivi iun = přežítí někoho.

¹⁶. netolerebla ardo = nevýslovná (nesnesitelná) horkost.

¹⁷. fari servon al iu = posloužití někomu.

¹⁸. fini la parolon = domluvití; kortuŝanta = dojemný.